

JOURNAL of SOCIAL and HUMANITIES SCIENCES RESEARCH (JSHSR)

Uluslararası Sosyal ve Beşeri Bilimler Araştırma Dergisi

Received/Makale Geliş 06.05.2021
Published /Yayınlanma 31.07.2021
Article Type/Makale Türü Research Article

Citation/Alıntı: Parlakyıldız Bilecen, A., Safarov, K. & Duyan, E. (2021). Üniversite öğrencilerinin sigara-alkol kullanım düzeyleri ve aile aidiyeti. *Journal of Social and Humanities Sciences Research*, 8(72), 1739-1748.
<http://dx.doi.org/10.26450/jshsr.2577>

- **Ayşegül PARLAKYILDIZ BİLECEN**
<https://orcid.org/0000-0002-2733-4700>
Selçuk Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi/ Enstitüsü, Sağlık Yönetimi Bölümü, KONYA / TÜRKİYE
- **Karomatullo SAFAROV**
<https://orcid.org/0000-0002-8650-9590>
Selçuk Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi/ Enstitüsü, Sağlık Yönetimi Bölümü, KONYA / TÜRKİYE
- **Emrecaan DUHAN**
<https://orcid.org/0000-0002-9624-5752>
Selçuk Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi/ Enstitüsü, Sağlık Yönetimi Bölümü, KONYA / TÜRKİYE

Issue/Sayı: 72

Volume/Cilt: 8

jshsr.org

ISSN: 2459-1149

ÜNİVERSİTE ÖĞRENCİLERİNİN SİGARA-ALKOL KULLANIM DÜZEYLERİ VE AİLE AİDİYETİ

CIGARETTE-ALCOHOL USE LEVELS AND FAMILY FRIENDSHIP OF UNIVERSITY STUDENTS

ÖZET

Bu çalışma, üniversite öğrencilerinde sigara-alkol kullanımı, etkili faktörler ve bunun aile aidiyeti ile ilişkisini belirlemek amacıyla yapılmıştır. Araştırmanın örneklemini Selçuk Üniversitesi Tıp Fakültesi, Diş Hekimliği Fakültesi, Hukuk Fakültesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, İletişim Fakültesi ve İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesinde öğrenim gören 378 öğrenci oluşturmaktadır. Veriler, 27 sorudan oluşan anket ve 17 sorudan oluşan 1 adet Aile Aidiyet Ölçeği kullanılarak toplanmıştır. Araştırma sonucunda, araştırmaya katılan öğrencilerin yaş ortalaması 17.10'dur. Öğrencilerin %69.3'ü hayatında hiç sigara içmemişken, nadiren içenlerin oranı %14.8'dir. Sigarayı her gün yarım paket içen öğrenci %7.2, bir paket bitiren %5.6 ve daha fazla tüketen öğrenci oranı %2.6'dır. Öğrencilerden 74.9'u hiç alkol denemediğini ifade ederken, 21.2'si nadiren kullandığını ve %3.9'u sık sık içtiğini belirtmişlerdir. Gençlik dönemlerinde bireylerin huzurlu ve sorunsuz bir aile ortamı ve kuvvetli aile bağları içinde yaşamaları, bireyin aile aidiyetini artırılmasında önemli rol oynamaktadır. Ayrıca bu koşullarda sigara, alkol ve madde kullanım riski daha düşük olduğu saptanmıştır.

Anahtar Kelimeler: Üniversite öğrencileri, sigara-alkol kullanımı, aile aidiyeti.

ABSTRACT

This study was conducted to determine cigarette-alcohol use among university students, effective factors, and its relationship with family belonging. The sample of the study consists of 378 students studying at Selçuk University Faculty of Medicine, Faculty of Dentistry, Faculty of Law, Faculty of Health Sciences, Faculty of Communication, and Faculty of Economics and Administrative Sciences. The data were collected using a questionnaire consisting of 27 questions and a Family Belonging Scale consisting of 17 questions. As a result of the research, the average age of the students participating in the research is 17.10. While 69.3% of the students have never smoked in their life, the rate of those who rarely smoke is 14.8%. The rate of students who smoke half a pack of cigarettes every day is 7.2%, 5.6% who finish a pack, and 2.6% who consume more. While 74.9 of the students stated that they had never tried alcohol, 21.2 of them stated that they rarely used it, and 3.9% of them that they drank frequently. Living in a peaceful

and trouble-free family environment and strong family ties during the youth period plays an important role in increasing the individual's family belonging. In addition, it was determined that the risk of smoking, alcohol, and substance use is lower in these conditions.

Keywords: University students, smoking-alcohol use, family belonging.

1. GİRİŞ

Dünya çapında bağımlılık yapıcı madde kullanımı halk sağlığının başta gelen önemli sorunlarından biridir. Bu bağımlılık yapan maddelerin kullanıma karşı önlemler alınmasına rağmen gelişmekte olan ülkelerde bu maddelere başlama ve kullanma sıklığı artarak devam etmektedir (İnanlı ve diğerleri, 2009; Yalçın, Eşsizioğlu, Akkoç, Yaşan ve Gürgen, 2009). Dünyada her yıl, beş milyon insan sigara içmeye bağlı sorunlar nedeni ile hayatını kaybederken, ülkemizde de her yıl yaklaşık 100 bin kişinin ölümü de bu sebepler doğrultusunda gerçekleşmektedir (Bilir, Çakır ve Dağlı, 2010).

Dünyada genelinde ve Türkiye’de önemli bir halk sağlığı sorunu olan sigara kullanımının önüne geçilmesi, genellikle bu tür maddelerin kullanım sonucunda gelişen hastalıklarında kontrol altına alınması ve toplum sağlığını korumanın önemli bir aşamasıdır. Bu nedenle toplum genelinde sigarayı bırakabilmenin değil sigara içmeye başlamanın önlenmesi daha ön planda tutulmalıdır. Özellikle lise ve üniversite öğrencileri bu grubun en önemli hedef kitlesini oluşturmaktadır. Çalışmalara göre sigara başlama yaşının 8-10 yaşlara düşmüş olması ilköğretim çağındaki öğrencilerinde sigarayla mücadele kapsamına girdiğini göstermektedir (Yüksel ve Cücen, 2012). Yapılan çalışmalar sonucunda sigara içen kişilerin genellikle çocukluk ya da adolesan çağında sigara içmeye meyilli oldukları ve başladıklarını göstermektedir (Salgın Durdurmak, 2001). Bu nedenle bağımlılık yapıcı bu maddeye karşı mücadelede sigaraya başlamayı önleme, sigara içenleri bıraktırma, pasif içicilik konusunda bilinç düzeyini geliştirme ve yasal tedbirler olarak sıralanabilir (Yüksel ve Cücen, 2012).

Ülkemizde sigara kullanımı oldukça yaygın olmakla birlikte PİAR’ın 1988 yılında ülke genelinde yaptırdığı bir araştırmaya göre toplum genelinde 15 yaş üstü erkeklerin %62,8’i, kadınların %24,8’i, tüm nüfusun %43,6’sı sigara içtiği saptanmıştır (PİAR, 1981). Türkiye 2008 Küresel Yetişkin Tütün Araştırması’na göre ise 15-24 yaş grubunda her gün tütün mamulleri tüketimi %21,7’dir. Bu tüketim erkeklerde %34,9 ve kadınlarda %9,1 oranında seyretmektedir. Aynı araştırma, her gün sigara içenlerin %39,3’ünün “15-17” yaş grubuna ait olduğunu göstermektedir. Sigaraya başlama yaşının giderek düşmesi toplum sağlığını kötü etkilerken alkol kullanımının da gençlik döneminde başlaması diğer bir toplum sorunudur. Yapılan çalışmalara göre alkole başlama yaşının da giderek düştüğü ve lise-üniversite öğrencileri arasında alkol kullanımının giderek yaygınlaştığı sonucuna ulaşılmıştır (Tümerdem, Ayhan ve Özsüt, 1986).

Bireyin içinde doğduğu, büyüdüğü ortamın özellikleri ile çevresindeki kişilerle kurduğu ilişkiler ve geçirdiği yaşantılar çeşitli yönlerden gelişimini etkilemektedir. Çevre koşullarının olumlu olması bireyin gelişimini olumlu yönde desteklerken, olumsuz çevre koşulları bireyin gelişimini birçok yönden engelleyebilmektedir. Bireyin yakın çevresi ile olan ilişkiler onun dünyayı ve kendisini algılamasını biçimlendirmektedir (Sezer, 2010).

Üniversite yılları, bireylerin yaşamındaki eğitim aşamalarından biridir ve önemli değişimlerin yaşandığı, daha sonraki hayatlarına yön verecekleri önemli bir süreçtir. Öğrencilerin yaşam biçimleri, sağlıkları, kriterleri gibi konularda daha bağımsız karar alabildikleri bir dönemdir. Bu nedenle, öğrencilerin bu dönemi sağlıklı davranışlar kazanarak geçirebilmesi önemlidir. Bu davranışların kazanılması ve başarılı olmalarını etkileyen faktörlerin de bilinmesi gereklidir.

Üniversite yaşamında, sigara ve alkol kullanımı, sağlıksız beslenme, hareketsiz yaşam tarzı ve sağlıksız uyku düzeni gibi davranışlar çabuk edinilen davranışlardır. Bu davranışlar kardiyovasküler hastalık, diyabet ve kanser gibi hastalıklara zemin hazırlamaktadır (Champion ve diğerleri, 2017; WHO, 2014).

Gençlerin sigara, alkol ve uyuşturucu madde kullanımına zemin hazırlayan ve olanak sunan faktörlerin sayısı oldukça fazladır. Bu faktörler ve risk etkenleri ailesel, arkadaş ortamı, okul, bireyin kişisel özellikleri, toplumsal ve çevresel etkenler olarak sıralanmaktadır (Akfert, Çakıcı ve Çakıcı, 2009).

İnsanların sigara, alkol ve uyuşturucu madde kullanımına zemin hazırlayan ailesel risk faktörleri genellikle iki seçenek altında değerlendirildiği görülmektedir:

1.Genetik Etkenler: Alkolizmin genetik geçiş gösterdiği uzun süredir bilinmektedir. Anne ve babası alkol bağımlısı olan erkek çocuklarının alkol bağımlısı olma riskinin, anne ve babası alkol bağımlısı olmayan çocuklara göre 4-5 kat daha yüksek olduğu belirtilmektedir (Alikışıfoğlu ve Ercan, 2002).

2.Ailenin Davranış Biçimleri ve Aile İçi İlişkiler: İnsanlar yaşamlarının ilk yıllarında sosyal, duygusal ve bilişsel gelişimlerini aile ortamında tamamlamaktadır. Bu gelişimlerini sağlıklı bir şekilde tamamlayabilmeleri için aile ortamının huzurlu ve sorunsuz olması en önemli adımlardan biridir. Bu sağlıklı aile ortamının olmadığı durumlarda, gençler eksik ve çelişkili duygular içinde olmaktadır.

(Akfert vd., 2009; Ekşi, 1982; Ekşi, 1990). Anne ve babanın çocuğa/gençe karşı tutumlarında tutarsızlıklar, aşırı sertlik veya aşırı rahatlık, uygun denetimin sağlanmaması, çocuk/gencin davranışlarının anne-baba tarafından izlenmemesi de önemli risk etkenleri arasında yer almaktadır. Anne ve baba arasında aile içi çatışmaların olması, geniş ve kalabalık aileler, işsizlik, düşük sosyo-ekonomik durum, anne-babanın eğitim seviyesinin düşük olması, aile içinde düzenin olmaması, parçalanmış ve boşanmış aileler, anne-babadan birinin ya da her ikisinin kaybı, anne-babanın madde kullanması veya kullanıma tolerans göstermesi, evde bu tür maddelerin bulunması da ailesel risk etkenleri arasında değerlendirilmektedir (Akfert vd., 2009; Ögel ve Erol, 2005; Hogan, 2000).

Aile içi çatışmalar ve sorunlar, cinsel saplantılı veya ruh hastası aile üyelerinin varlığı, aile içi şiddet ve istismarın olması gibi bu özellikteki ailelerde gelişen çocuklarda bu etkilerin madde kullanımı için önemli rol oynadığı saptanmıştır (Rescnic ve diğerleri, 1997; Ögel, 2002; Çakıcı, 2000).

Madde kullanımı biyopsiko-sosyal boyutları olan çok faktörlü bir problemidir. Bazı maddelerin ruhsal durumunu değişikliğe sebep olduğunu ve insanların geçici de olsa daha farklı hissetmesini sağlaması o maddelerin kullanımının artması ve kullanım bozuklukları sorunu ortaya koymaktadır. Günümüze kadar bu maddelerden bazıları kanunlar çerçevesinde serbest kullanım olanağı içindeyken, bazıları ise tamamıyla engellenmesi mümkün olunamayan kanun dışı bir uğraş haline gelmiştir (Akvardar ve diğerleri 2011; İltar, 2018).

Aidiyet, insan ilişkilerini anlamaya yönelik bir kavram olmakla birlikte, kelime anlamı 'ilişkinlik', 'mensubiyet', 'ait olma hali' anlamlarına gelmektedir ve ilişkilendirme ile anlaşılabilir bir olgudur. Literatür incelendiğinde bazı olumsuz davranış ve durumların nedenleri arasında aidiyet eksikliğinin de yer almaktadır. Beyler (2008) yaptığı bir araştırmasında aidiyet eksikliği bulunan öğrencilerin, reddetme, sigara-alkol-madde kullanımı, okula devamsızlık sorunu, okul ortamında şiddete eğilimli gösterme ve depresyon gibi durumlara daha fazla karşılaşılabileceğini göstermiştir (Özgök, 2013).

Bireyler farklı alanlara yönelik aidiyet duygusu yaşayabilmektedir. Aile ortamı da bireyin kabul gördüğü ve kendisini ait hissettiği ve bu duyguyu yaşayabileceği en önemli ortamlardan biridir. Literatürde bireyin aileye aidiyet duygusuna sahip olmasının, psikolojik olarak ve hayatını yönlendirmesinde olumlu yönde etkilediği, aidiyet duygusundan yoksun olması durumunda ise olumsuz davranışlar ve durumlar ile karşılaşma ihtimalinin daha fazla olduğu belirtilmektedir (Karip, Kesen ve Daşbaşı, 2020).

Bu çalışmada, üniversite öğrencilerinde sigara ve alkol kullanımına başlama nedenleri, kullanma sıklığı, bunları etkileyen faktörleri ve aile bağlılığı ile ilişkisinin belirlenmesi amaçlanmıştır

2. GEREÇ VE YÖNTEM

Bu çalışma kesitsel tipte bir araştırma olup araştırmanın evrenini Selçuk Üniversitesi Tıp Fakültesi, Diş Hekimliği Fakültesi, Hukuk Fakültesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, İletişim Fakültesi ve İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesinde öğrenim gören öğrenciler oluşturmaktadır. Çalışmamıza katılan toplam 378 öğrenci ise bu araştırmanın örneklemini oluşturmaktadır.

Verilerin toplanmasında sosyo-demografik verileri, sigara-alkol içme durumları ve bunları etkileyen faktörler, sigaranın etkileri konusundaki düşüncelerini ve bilgi düzeylerini belirleyecek 27 sorudan oluşan anket ve 17 sorudan oluşan 1 adet Aile Aidiyet Ölçeği kullanılmıştır. Öğrencilere anket soruları dağıtılarak kendilerinin cevaplamaları istenmiş ve anketin üzerine kimliklerini ortaya koyan isim ve numara yazmamaları belirtilmiştir. Veriler bilgisayar ortamında SPSS 23,0 programı ile çözümlenmiştir. Ölçümle elde edilen veriler ortalamaları ve standart sapmalarıyla, gruplanmış veriler sayı ve yüzde dağılımlarıyla sunulmuştur. Gruplar arasındaki farkı belirlemek için ki-kare testi, bağımsız gruplarda t testi ve Varyans Analizi (One-Way ANOVA) kullanılmıştır. İstatistik anlamlılık düzeyi $p < 0,05$ kabul edilmiştir.

3. BULGULAR

Araştırmanın bu bölümünde, araştırma grubunu oluşturan üniversite öğrencilerine ilişkin incelenen değişkenlerle ilgili toplanan verilerin analizlerinden elde edilen bulgulara yer verilmiştir.

Tablo 1. Öğrencilerin Sosyo-Demografik Özellikleri

Özellik	N	%
<i>Cinsiyet</i>		
Kız	191	50.5
Erkek	187	49.5
<i>Yaş</i>		
19 ve altı	44	11.6
20-21	135	35.7
22-23	152	40.2
24 ve üzeri	47	12.4
<i>Aile Yapısı</i>		
Çekirdek	288	76.2
Geniş	77	20.4
Parçalanmış	13	3.4
Anne – Baba Yaşıyor	339	89.7
Baba Yaşamıyor	18	4.8
Anne Yaşamıyor	13	3.4
Her ikisi de Yaşamıyor	8	2.1
<i>Gelir Düzeyi</i>		
Kötü	14	3.7
Orta	91	24.0
İyi	273	72.2
<i>İkamet Yeri</i>		
Evde ailemle	114	30.2
Evde tek	25	6.6
Evde arkadaşlarıyla	75	19.8
Yurtta	163	43.1
Diğer	1	0.3
<i>Yaşam Yeri</i>		
Kırsal	62	16.4
Kent	305	80.7
Yurtdışı	11	2.9

Araştırmaya katılan öğrencilerin sosyodemografik özellikleri Tablo 1’de sunulmuştur. Öğrencilerin %49.5’i (n=187) erkek, %50.5’i (n=191) kız öğrencidir. Ankete katılan öğrencilerin yaş oranları; 19 yaş ve altı %11.6 (n=44), 20-21 yaş arası %35.7 (n=144), 22-23 yaş arası %40.2 (n=152), 24 yaş ve üstü katılımcıların sayısı ise %12’dir (n=47). Öğrencilerin çoğunluğu çekirdek ailede (%76.6) yaşamakta iken %20.4’ü geniş ve %3.4’ü parçalanmış ailede yaşamaktadırlar. Anne ve babası yaşayan öğrencilerin oranı %89.7, babası yaşamayan %,4.8, annesi yaşamayan %3.4 ve her ikisi de yaşamayan %2.1’dir. Öğrencilerin %72.2’si ekonomik durumunun iyi düzeyde olduğunu, %24.0’ı orta düzeyde olduğunu ve %3.7’si kötü düzeyde olduğunu belirtmiştir. Katılımcıların çoğunluğu kentte (%80.7) yaşarken, %16.4’ü kırsal bölgede ve %2.9’u yurtdışında yaşamını sürdürmüştür. Öğrencilerin üniversite öğrenimi döneminde %30.2’i ailesiyle birlikte kaldığını, %6.6’sı evde tek başına kaldığını, %19.8’i evde arkadaşlarıyla birlikte kaldığını ve %43.1’inin de yurtta ikamet ettikleri belirlenmiştir.

Tablo 2. Öğrencilerin Okulla İlgili Durumları

Özellik	N	%
<i>Fakülte</i>		
Tıp Fakültesi	76	20.1
İletişim Fakültesi	46	12.2
Sağlık Bilimleri Fakültesi	62	16.4
İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi	93	24.6
Hukuk Fakültesi	35	9.3
Diş Hekimliği Fakültesi	66	17.5
<i>Sınıf</i>		
1.Sınıf	62	16.4
2.Sınıf	79	20.9
3.Sınıf	87	23.0
4.Sınıf	145	38.4
5.Sınıf	5	1.3
<i>Akademik Başarı</i>		
Düşük	18	4.8
Orta	171	45.2
Yüksek	150	39.7
Çok Yüksek	39	10.3

<i>Okulda Alınan Eğitimin Sigara Kullanımının Durumuna Etkisi</i>		
Hayır	170	45.0
Evet	206	54.5
<i>Okulda Alınan Eğitimin Alkol Kullanımının Durumuna Etkisi</i>		
Hayır	202	53.4
Evet	133	35.2

Tablo 2' de öğrencilerin okulla ilgili durum ve davranışları ile ilgili özellikleri sunulmuştur. Öğrencilerin okumakta oldukları fakülteye göre dağılımı, Tıp Fakültesi %20.1 (n=76), İletişim Fakültesi %12.2 (n=46), Sağlık Bilimleri Fakültesi %16.4 (n=62), İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi %24,6 (n=93), Hukuk Fakültesi %9.3 (n=35), Diş Hekimliği Fakültesi %17,5'tir (n=66). Öğrencilere akademik başarıları sorulduğunda %10.3'ü çok yüksek, %39.7'si yüksek, %45.2'si orta ve %4.8'i düşük cevabını vermişlerdir. Okullarda alınan eğitimin sigara kullanımına ne oranda etki ettiği sorulduğunda %45.0'ı etki etmediğini ve %54.5'i etkili olduğunu belirtmiştir. Alkol kullanımı için aynı soru sorulduğunda %53.4'ü etki etmediğini söylerken %35.2'si etki ettiğini söylemiştir.

Tablo 3. Öğrencilerin Sigara ve Alkol Kullanma Davranışları

Özellik	N	%
<i>Sigara İçme Davranışı</i>		
Hiç İçmeyen	262	69.3
Nadiren İçen	56	14.8
Günde Yarım Paket İçen	29	7.7
Günde Bir Paket İçen	21	5.6
Günde Bir Paketten Fazla İçen	10	2.6
<i>Sigaraya Başlama Yaşı</i>		
Yok	262	69.3
14-15	59	15.6
16-17	22	5.8
18-19	28	7.4
20-21	7	1.9
<i>Sigara İçme Nedeni</i>		
Yok	263	69.6
Merak	53	14.0
Çevrenin Baskısı	26	6.9
Kendini İspatlama	4	1.1
Stres, Üzüntü	10	2.6
Özenti	19	5.0
Diğer	3	0.8
<i>Alkol İçme Davranışı</i>		
Hiç Denemedim	283	74.9
Nadiren İçerim	80	21.2
Sık Sık İçerim	15	3.9
<i>Alkole Başlama Yaşı</i>		
Yok	284	75.1
14-15	32	8.5
16-17	11	2.9
18-19	22	5.8
20-21	29	7.7
<i>Alkol Kullanma Nedeni</i>		
Yok	309	81.7
Merak	37	9.8
Çevrenin Baskısı	8	2.1
Kendini İspatlama	2	0.5
Stres, Üzüntü	8	2.1
Özenti	7	1.9
Diğer	7	1.9

Öğrencilerin sigara ve alkol kullanma davranışları Tablo 3'te gösterilmiştir. Öğrencilerin %69.3'ü hayatında hiç sigara içmemişken, nadiren içenlerin oranı %14.8'dir. Sigarayı her gün yarım paket içen öğrenci %7.2, bir paket bitiren %5.6 ve daha fazla tüketen öğrenci oranı %2.6'dır. Öğrencilerin sigara kullanmaya başlaması en fazla 14-15 yaşları (%15.6) arasındadır. 16-17 yaşları arasında bu oran %5.8, 18-19 yaşları arasında %7.4 ve 20-21 yaşları arasında ise %1.9 olarak saptanmıştır. Öğrenciler arasında sigaraya başlama nedeni olarak %14.0'ı merak ettiği için içtiğini, %6.9'u içinde bulunduğu çevrenin baskısı sonucunda içtiğini, %1.1'i kendini ispatlama, %2.6'sı stres ve üzüntünün neden olduğunu, %5.0'ı ise içenlere özendiği için kullandığını belirtmişlerdir. Öğrencilerden 74.9'u hiç alkol

denemediğini ifade ederken, 21.2'si nadiren kullandığını ve %3.9'u sık sık içtiğini belirtmişlerdir. Öğrencilerin alkol kullanmaya başlaması en fazla 14-15 yaşları (%8.5) arasındadır. 16-17 yaşları arasında bu oran %2.9, 18-19 yaşları arasında %5.8 ve 20-21 yaşları arasında ise %7.7 olarak saptanmıştır. Öğrenciler arasında alkol kullanımına başlama nedeni olarak en fazla (%9.8) merak ettiği için içtiğini belirtirken, %2.1'i içinde bulunduğu çevrenin baskısı sonucu, %0.5'i kendini ispatlama, %2.12i stres ve üzüntünün neden olduğunu, %1.9'u ise içenlere özendiği için kullandığını belirtmişlerdir.

Tablo 4. Öğrencilerin Aile Bireylerinin Sigara ve Alkol İçme Durumu

Özellik	N	%
Aile Bireylerinin Sigara İçme Davranışı		
Hiçbiri İçmiyor	188	49.7
Baba İçiyor	147	38.9
Anne İçiyor	34	9.0
Kardeş İçiyor	9	2.4
Aile Bireylerinin Alkol İçme Davranışı		
Hiçbiri İçmiyor	298	78.8
Baba İçiyor	59	15.6
Anne İçiyor	20	5.3
Kardeş İçiyor	1	0.3

Tablo 4'te öğrencilerin aile bireylerinin sigara ve alkol içme durumları incelenmiştir. Öğrencilerin yaşadıkları aile ortamındaki aile bireylerinden babanın sigara içme oranı %38.9, annenin sigara içme oranı %9.0 ve kardeşin sigara içme oranı %2.4'tür. %49.7'sinin ise aile bireylerinden hiçbirinin sigara kullanmadığı belirlenmiştir. Aile bireylerinden 78.8'i hiç alkol tüketmezken, babanın alkol kullanma oranı %15.6, annenin alkol kullanma oranı %5.3 ve kardeşin alkol kullanma oranı %0.3 olarak saptanmıştır.

Tablo 5. Çeşitli Bağımsız Değişkenlerin Aile Aidiyeti Üzerine Etkisi

Özellik	N	ORT.	SS	T	P
Sigaraya Başlama Yaşı					
Kendilik Aidiyeti	Yok	262	3.9873	.42158	
	14	28	4.0030	.37024	
	15	31	3.7661	.42786	
	16	10	4.0083	.41098	
	17	12	3.7153	.50560	3.173
	18	11	3.4394	1.11560	0.002
	19	17	3.8922	.52520	
	20	5	3.7333	.59919	
	21	2	3.7083	.53033	
	Toplam	378	3.9372	.47172	
Aile Aidiyeti	Yok	262	3.7130	.52059	
	14	28	3.7643	.50495	
	15	31	3.4516	.59097	
	16	10	3.8600	.75454	
	17	12	3.3833	.48586	1.558
	18	11	3.6727	.63418	0.136
	19	17	3.7882	.61021	
	20	5	3.6800	.76942	
	21	2	3.6000	.28284	
	Toplam	378	3.6899	.54481	
Alkole Başlama Yaşı					
Kendilik Aidiyeti	Yok	284	3.9575	.41608	1.850
	14	22	3.9697	.53856	0.067
	15	10	4.1083	.53870	
	16	7	4.0119	.55575	
	17	4	3.5833	.61614	
	18	9	3.5278	.71322	
	19	13	3.6987	.68680	
	20	12	3.9028	.44358	
	21	17	3.9314	.71031	
	Toplam	378	3.9372	.47172	

Aile Aidiyeti	Yok	284	3.6965	.50927	1.503	0.155			
	14	22	3.7091	.60703					
	15	10	3.6000	.66667					
	16	7	3.6571	.67047					
	17	4	3.4500	.25166					
	18	9	3.2000	.65574					
	19	13	3.6308	.69688					
	20	12	3.7833	.68468					
	21	17	3.9176	.60852					
	Toplam	378	3.6899	.54481					
Kendilik Aidiyeti	Üniversite öğrencilerinin eğitim durumları sigara kullanma oranlarına etkisi								
	Düşük	18	3.5833	.68897	5.196	0.002			
	Orta	171	4.0097	.45047					
	Yüksek	150	3.9017	.43672					
	Çok yüksek	39	3.9188	.50127					
Toplam	378	3.9372	.47172						
Aile Aidiyeti	Düşük	18	3.6222	.56104	0.693	0.557			
	Orta	171	3.6959	.56123					
	Yüksek	150	3.6640	.50941					
	Çok yüksek	39	3.7949	.60085					
	Toplam	378	3.6899	.54481					
Kendilik Aidiyeti	Üniversite öğrencilerinin sigara başlama nedenleri								
	Yok	263	3.9880	.42092	2.416	0.027			
	Merak	53	3.8538	.55804					
	Çevrenin Baskısı	26	3.6827	.68598					
	Kendini İspatlama	4	3.8542	.29167					
	Stres, Üzüntü	10	3.9000	.41537					
	Özenti	19	3.8202	.48691					
	Diğer	3	4.1389	.37577					
	Toplam	378	3.9372	.47172					
	Aile Aidiyeti	Yok	263	3.7110			.52056	0.394	0.883
		Merak	53	3.6604			.52563		
		Çevrenin Baskısı	26	3.5923			.64617		
		Kendini İspatlama	4	3.5500			.64031		
Stres, Üzüntü		10	3.5800	.63561					
Özenti		19	3.7263	.69669					
Diğer		3	3.5333	.94516					
Toplam		378	3.6899	.54481					
Kendilik Aidiyeti	Üniversite öğrencilerinin alkol başlama nedenleri								
	Yok	309	3.9641	.42692	2.809	0.011			
	Merak	37	3.9685	.45489					
	Çevrenin Baskısı	8	3.8646	.67691					
	Kendini İspatlama	2	3.5417	.17678					
	Özenti	7	3.5119	.87985					
	Stres, Üzüntü	8	3.5833	.67554					
	Diğer	7	3.6071	.96431					
	Toplam	378	3.9372	.47172					
	Aile Aidiyeti	Yok	309	3.7010			.51890	0.907	0.490
		Merak	37	3.7027			.55502		
		Çevrenin Baskısı	8	3.5250			.56505		
		Kendini İspatlama	2	4.0000			.00000		
Özenti		7	3.8000	.72111					
Stres, Üzüntü		8	3.4750	1.14611					
Diğer		7	3.3714	.53452					
Toplam		378	3.6899	.54481					

Tablo 5'te çeşitli bağımsız değişkenlerin aile aidiyeti üzerine etkisi incelenmiştir. Üniversite öğrencilerinin eğitim durumları sigara kullanma oranlarına etkisine bakıldığında aile aidiyeti ölçeğinde, kendilik aidiyeti, aile aidiyeti puanları arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir fark tespit edilmiştir. Sigaraya başlama yaşlarının durumuna göre ölçek ortalama puanları incelendiğinde kendilik aidiyeti puan ortalamasının anlamlı düzeyde farklılık gösterdiği tespit edilmiştir ($p < .05$). Üniversite öğrencilerinin sigara başlama nedenleri bakıldığında, aile aidiyeti ölçeğinde kendilik aidiyeti puan ortalamasının anlamlı düzeyde farklılık gösterdiği tespit edilmiştir. Bu anlamlı farkındalığın nedenlerini öğrenmek için post analizi sonucunda içenler merak, kendini ispatlama ve diğer nedenlerden olduğunu belirtmişlerdir (1>2,3,4,5,6). Üniversite öğrencilerinin alkol başlama nedenlerine bakıldığında ise aile

aidiyeti ölçeğinde kendilik aidiyeti puan ortalamasının anlamlı düzeyde farklılık gösterdiği tespit edilmiştir. Üniversite öğrencilerinin alkole başlama nedenlerinin ne olduğunu saptamak için sorular sorulmuş ve anlamlı farkındalığın nedenlerini öğrenmek için post analizi sonucunda içenler merak, özentisi, stres ve diğer nedenlerden olduğunu belirtmişlerdir (1>5,6,7).

4. TARTIŞMA ve SONUÇ

Bu araştırmada üniversitede öğrenim gören gençlerin sigara-alkol kullanım durumları, bağımlılıkları ve aile aidiyetinin çeşitli değişkenler açısından ilişkisinin değerlendirilmesi amacıyla gerçekleştirilmiştir.

Çalışmamızda sigaranın en yaygın kullanılan maddelerden biri olduğunun saptanması, Türkiye’de yapılmış olan diğer araştırmaların sonuçlarını destekler niteliktedir. Akfert ve diğerleri (2009) yaptığı çalışmada öğrencilerin %29.7’si sigarayı ilk olarak 18 yaş ve üzerinde denemiştir. Alkolü ise 18 yaş ve üstünde ilk kez deneme oranı ise %31.6’dır. Çalışmamızda, sigarayı deneme ve ilk başlama yaşı 14-15 yaşları (%15.6) arasında en fazla olup 18 yaş ve üzerinde %9.2 oranında belirlenmiştir. Alkolü deneme ve ilk başlama yaşı da 14-15 yaşları arasında %8.5 olup 18 yaş ve üzerinde %13.5 olarak oranında saptanmıştır. 18 ve üzeri yaş grubundaki bu deneyimler sigara ve alkol kullanma sayısına, üniversite döneminde de önemli katkıda bulunduğu gerçeğini göz önüne alınması gerektiğini göstermektedir. Sigara ve alkole başlama yaşının aile ve kendilik aidiyeti duygusuyla ilişkili faktörlerin hemen hemen aynı olduğu görülmektedir.

Çalışmamızda, öğrencilerin aile üyelerinin sigara içme oranları incelendiğinde, araştırmaya katılan öğrencilerin babasının %38.9, annesinin %9.0 ve kardeşin %2.4 oranında sigara içtiği, ve katılımcıların ailelerinden %49.7’sinin sigara kullanmadığı saptanmıştır. Yüksel ve Cücen (2012) yapılan çalışmada öğrencilerin %40.4’ünün babasının, %26.2’sinin annesinin sigara içtiği, %45’inin babasının, %66.9’unun annesinin sigara içmediği belirlenmiştir. Anne ve babası sigara içen öğrencilerin sigara içme oranı, anne ve babası sigara içmeyenlere göre daha yüksek olduğu anlaşılmaktadır.

Üniversite öğrencilerinin aile kontrolünden uzak olmaları ve kendilerini bağımsız hissetmeleri, alkol-sigara kullanımının bir kimlik göstergesi olduğunu düşünmeleri, yaşanan sıkıntılar ve sorunlar karşısında alkol ve sigara kullanmanın daha çekici gelmesi gibi durumlar bu tür maddelere eğilimi arttırmaktadır. Bu sonuçlar sigara ve alkol kullanılmasının önüne geçilmesi çalışmalarının ilköğretim ve liselerde olduğu gibi üniversite öğrencilerine yönelik uygulanabilmesi gerektiğini göstermektedir (Turhana, İnandı, Özer ve Akoğlu, 2011).

Çalışma sonucuna göre cinsiyete göre kadınların kendilik aidiyeti ve aile aidiyetinin erkeklerin aileye aidiyet duygusu ile çok farklı olmadığı ve etkileyen faktörlerin ise aynı olduğu görülmektedir. King, Boyd ve Thorsen, (2015) çalışmada cinsiyetin bağımsız değişkenler ve aile aidiyeti arasındaki ilişkileri yumuşattığı olasılığını test ettikleri ve cinsiyete göre ılımlılık kanıtı bulamadıklarını belirtmişlerdir. Erkek ve kız çocuklarında aileye aidiyet duygusu ile ilişkili faktörlerin aynı olduğunu göstermişlerdir. Başka bir çalışmada, ailelerin kız çocukları ile daha fazla iletişim ve etkileşimde bulunmasının kadınların aidiyete ilişkin puan ortalamalarının erkeklerle oranla daha yüksek olduğunu gösterdiğini belirtmektedir (Karip ve diğerleri, 2020).

Kırsal yerleşim yerlerinde yaşayan öğrencilerin kendilik ve aile aidiyeti ile kentsel düzeyde yaşayan öğrenciler arasında çok anlamlı farklılıklar saptanmamıştır.

Çalışmamızda, çekirdek ailede büyüyen çocuklardaki aileye aidiyet ve kendilik aidiyeti, geniş aile veya parçalanmış ailede yaşayanlara oranla daha yüksek puana sahiptir. Anne ve babası birlikte olan ve yaşayan gençlerin kendilik ve aile aidiyeti, anne-babadan birinin kaybeden veya her ikisini de kaybeden gençlere göre daha yüksek düzeydedir. King ve diğerleri (2015), çalışmada aile içi ilişkiler arasında, anne-çocuk ilişkisi kilit öneme sahiptir ve aileye ait olmanın bu ilişkinin kalitesine büyük oranda katkıda bulunduğunu gösterdiğini belirtmektedir.

Üniversite öğrencilerinin eğitim durumları sigara kullanma oranlarına etkisinde kendilik aidiyeti puan ortalamasının anlamlı düzeyde farklılık gösterdiği belirlenmiştir. Öğrencilerin sigara ve alkol kullanma nedenleri ile aidiyet ilişkisine göre çalışmamızda, öğrencilerin kendilik ve aile aidiyeti ortalamasının anlamlı düzeyde farklılık gösterdiği tespit edilmiş ve merak, çevrenin baskısı, kendini ispatlama, özentisi, stres, üzüntü gibi nedenler belirtilmiştir. Yüksel ve Cücen (2012) araştırması sonucunda sigara deneme nedeni olarak 287 öğrenciden %52.6’sı merak ettikleri için, %22.3’ü özendiği için ve %25.1’i diğer nedenleri göstermişlerdir.

Sonuç olarak, çalışmamızda üniversite öğrencilerinde sigara, alkol ve madde kullanımı yaygın olarak seyretmektedir ve üniversite döneminde sigara ve alkol kullanmaya başlayanların sayısı da önemli yer tutmaktadır. Gençlik dönemi, kimlik arayışının olduğu, bağımsızlık duygusunun geliştiği, kendini ispatlama çabasının olduğu bir süreçtir. Bu süreçte sigara, alkolü denemek ve içmek için daha elverişli ortam oluşturmaktadır. Bu dönemlerde huzurlu ve sorunsuz aile ortamı ve kuvvetli aile bağları bu risk etmenlerinin engellenmesinde çok önemli rol oynamaktadır. Ayrıca sigara, alkol ve madde kullanan aile üyelerinin çocukları, bu maddeleri kullanmada daha fazla risk altındadır. Üniversitelerde sigara, alkol ve madde kullanımını en aza indirmek ve önlemek için politikalar geliştirilebilir. Öğrencilere sigara-alkol gibi maddelerin sağlık açısından zararları konusunda farkındalık sağlanmalı ve ilgili eğitimlerin verilmesi önleme çalışmalarının bir basamağı olabilir.

KAYNAKLAR

- AKFERT, S., ÇAKICI, E. & ÇAKICI M. (2009). Üniversite öğrencilerinde sigara-alkol kullanımı ve aile sorunları ile ilişkisi. *Anatolian Journal of Psychiatry*, 10,40-47.
- AKVARDAR, Y., ARIKAN, Z., BERKMAN, K., DİLBAZ, K., ORAL, G., ULUĞ, B., ...& ZORLU, N. (2011). Madde bağımlılığı tanı ve tedavi kılavuzu el kitabı. *T.C. Sağlık Bakanlığı Sağlık Hizmetleri Genel Müdürlüğü, Pozitif Matbaa, Ankara, Bakanlık Yayın No: 879, 4.*
- ALİKAŞİFOĞLU, M. & ERCAN, O. (2002). Ergenlerde madde kullanımı. *Türk Pediatri Arşivi*, 37,66-73.
- BEYER, W. (2008). *Belonging in a grade 6 inclusive classroom: Three multiple perspective case studies of students with mild disabilities*. Unpublished master thesis, Queen's University, Kingston, Ontario, Canada.
- BİLİR, N., ÇAKIR, B. & DAĞLI, E. (2010). Türkiye’de tütün kontrolü politikaları. *DSÖ Türkiye Ofisi, DSÖ yayını, Danimarka*, 15-32.
- CHAMPION, KE., NEWTON, NC., SPRING, B., WAFFORD, QE., PARMENTER, BJ. & TEESSON, M. A. (2017). Systematic review of school-based eHealth interventions targeting alcohol use, smoking, physical inactivity, diet, sedentary behaviour and sleep among adolescents: a review protocol. *Syst Rev*,6,246.
- ÇAKICI, M. (2000). Uyuşturucu madde kullanımı. *KKTC Devlet Basımevi*, Lefkoşa.
- EKŞİ, A. (1982). Gençlerimiz ve sorunları. *İstanbul, İÜ Edebiyat Fakültesi Yayınları*, 44-46.
- EKŞİ, A. (1990). Çocuk, genç, ana babalar. *Ankara Bilgi Yayınevi*, 101-126.
- HOGAN, MJ. (2000). Diagnosis and treatment of teen drug use. *Med Clin North Am*, 84,927-966.
- İLTER, B. (2018). *Sigara ve alkol kullanan lise öğrencilerinin sosyal destek algısı: gerede örneği*. Yüksek Lisans Tezi. Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyal Hizmet Anabilim Dalı, Ankara.
- İNANDI, T., ÖZER, C., AKDEMİR, A., AKOĞLU, S., BABAYİĞİT, C., TURHAN, E. & SANGÜN, Ö. (2009). Violence, psychological features, and substance use in high school students in hatay: a cross-sectional study. *Trakya Üniversitesi Tıp Fakültesi Dergisi*, 26(3),189-196.
- KARİP, S., KESEN, N.F. & DAŞBAŞ, S. (2020). Genç yetişkinlerin kullandıkları duygu stilleri ile aile aidiyetinin ilişkisi üzerine bir araştırma. *Toplum ve Sosyal Hizmet*, 31(3), 823-848.
- KİNG, V., BOYD, L.M., & THORSEN, M.L. (2015). Adolescents' perceptions of family belonging in stepfamilies. *Journal of Marriage and Family*, 77, 761–774.
- ÖGEL, K. (2002). Bağımlılığı önleme anne-babalar-öğretmenler için kılavuz. *İstanbul, IQ Kültür Sanat Yayıncılık*.
- ÖGEL, K. & EROL, B. (2005). Çocuklarda sigara, alkol ve madde bağımlılığı: çocuğum madde bağımlısı olmasın. *Ankara Morpa Kültür Yayınları*.
- ÖZGÖK, A. (2013). *Ortaokul öğrencilerinde okula aidiyet duygusunun arkadaşlara bağlılık düzeyinin ve empatik sınıf atmosferi algısının incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Adana.
- PİAR (1981). Sigara alışkanlıkları ve sigara ile mücadele kampanyası kamuoyu araştırma raporu.

- RESCNİC, M., BEARMAN, L., BLUM, R., BAUMAN, K., HARRİS, K. & TABOR, J. (1997). Protecting adolescents from harm: Findings from the nationallongitudinal study on adolescent health. *JAMA*, 27, 823- 830.
- SALGINI DURDURMAK (Curbing the Epidemics) (2001). Dünya Bankası Yönetimler ve Tütün Ekonomisi, *Dünya Bankası Yayınları, Çeviri Yayın (Çeviri Yapan: Taş Ş.), Ofset Baskı, İstanbul*.
- SEZER, Ö. (2010). Ergenlerin kendilik algılarının anne baba tutumları ve bazı faktörlerle ilişkisi. *Yüzüncü yıl üniversitesi, eğitim fakültesi dergisi, VII(1)*, 1-19.
- TURHANA, E., İNANDI T., ÖZER, C. & AKOĞLU, S. (2011). Üniversite öğrencilerinde madde kullanımı, şiddet ve bazı psikolojik özellikler. *Türkiye Halk Sağlığı Dergisi, 9(1)*.
- TÜMERDEM, Y., AYHAN, B. & ÖZSÜT, H., (1986). Orta ve yüksek öğretim gençleri ve alkol kullanımı. *XXII. Ulusal Psikiyatri ve Nörolojik Bilimler Kongresi, 22, 23*.
- WORLD HEALTH ORGANIZATION (WHO), (2014). Global Status Report On Noncommunicable Diseases 2014. WHO Press; Geneva, Switzerland.
- YALÇIN, M., EŞSİZOĞLU, A., AKKOÇ, H., YAŞAN, A. & GÜRGEN, F. (2009). Dicle Üniversitesi öğrencilerinde madde kullanımını belirleyen risk faktörleri. *Klinik Psikiyatri 12*, 125-133.
- YÜKSEL, S. & CÜCEN, Z. (2012). Üniversite öğrencilerinde sigara alışkanlığının sorgulanması. *Türk Toraks Dergisi, 13*, 169-73.